

Kritika-Figyelő

Játszanék Hellászt!

– Gondolatok *Szöcs Tibor* Játsszunk Hellászt! című szöveggyűjteményéről és munkáltató tankönyvéről –

Évezredünk végén minden, az emberiség sorsáért aggódó gondolkodó fejében megfogalmazódik a kérdés: hogyan vezethetik el a tudás szétszabdalt darabkáit, a tudományok tükörcserepei a felnövekvő generációkat az ember, önmaguk megismeréséhez. Lehetséges-e még egységet teremteni a szaktudományok ezernyi ága-boga között? Megtalálhatjuk-e rohanó életünk, szorító határidők és tantervek közepette a harmóniát? Jut-e idő az iskolákban a sokoldalú ember nevelésére?

Szöcs Tibor könyvei szellemi kalandra, kreativitásra buzdítanak. A fiatal tanító nem elégedett meg annyival, hogy elmélkedjen a fenti kérdéseken. Megismerésre, alkotásra csábít, játékra invitál. „Játsszunk Hellászt!” – szólítja meg az olvasót könyvei címében, mivel úgy feltételezi, hogy az ókori görögség kultúrájának alapos megismerése hozzásegíthet az EMBER megismeréséhez. A régebbi időkben oly nagyra becsült, mára már meglehetősen elfeledett görög évszázadok pillanatainak felidézése a szerző szerint az európaiság érzését is erősítheti, és napjaink kultúrájának gyökereit is felfedezhetjük az egykori poliszok életét vizsgálva.

A szerző meglehetősen érdekes és izgalmas módját választotta az egész tanévet betöltő – esetleg több tanéven át is játszható – „görögözésnek”. Az iskolai tanév hónapjaihoz – az ókori időbeosztásnak nagyrészt megfelelően – hozzárendelte a korabeli görög ünnepeket. A könyvek azonban sokkal többet nyújtanak, mint a régi ünnepek megis-

merését. A munkafüzet és szöveggyűjtemény lapjairól a görög hétköznapiak is élénk tárulnak a maguk színes forgatagával. Ünnepek és mindennapok bemutatása lehetővé teszi a diákok és érdeklődő olvasók számára a hozzájuk nagyon hasonló, időben mégis oly távolinak tűnő emberek örömeinek és küzdelmeinek átélését. A könyvek legnagyobb erénye – számos egyéb mellett – feltétlenül ez: a bemutatott ismeretek „emberközelsége”. *Szöcs Tibor* szíporakázó ötletei és kitűnően válogatott háttéranyagai segítségével a játék végére mindannyian kicsit göröggé válunk, és miközben ráébredünk képességeinkre, személyiségünk sajátos vonásaira, aközben megérezzük sorsközösségünket valamennyi emberrel, aki valaha is élt a Földön.

A munkáltató tankönyv elsősorban tizenéves (felső tagozatos kisközművészeti) gyerekek számára készült, de akár felnőttek is próbára tehetik tudásukat a kérdések segítségével. A benne található feladatok a személyiség lehető legteljesebb kibontakoztatására törekednek. Versírásra, modellezésre, rajzolásra, színezésre, színjátékszásra, barkácsolásra, testmozgásra, főzésre hívnak a képek és szövegek. A feladatok nagy része a többiekkel közösen oldható meg, így valódi élménnyé, jóízű társasjátékká, nemes vetélkedéssé alakul át a közösségi érzést erősítő ismeretszerzés.

Szöcs Tibor valamennyi tudomány köréből bőven merített a könyvek elkészítése során. A görög kultúra megismerése az ő felfogása szerint nem csu-

pán irodalmi és történelmi tájékozódás. Feladatai a régészet, a zene, a mitológia, a természettudományok (matematika, csillagászat, földrajz, biológia), a nyelv és a művészetek területeit érintik. A munkáltató könyv részleteinek sokaságánál a diákok kitekinthetnek a görög kultúra keretei közül napjaink (magyar) civilizációja felé, így megérthetik a mai ember kapcsolódását a múlthoz. Erre vonatkozóan több példát is kiemelhetnénk, többek között az ókori és újkori olimpiákat összevető sporttörténeti feladatokat; a görög verselés formáinak és tartalmainak továbbélését századunk magyar költészetében (József Attila, Weöres Sándor, Juhász Gyula és mások verseiben); szöveggyűjteményeket; mitológiai alakok bemutatását, akik napjainkban is gyakorta szerepelnek irodalmi művekben.

A munkafüzet készítője figyelmet fordított az értelmi és testi nevelés mellett az esztétikai nevelésre is. Számos fotó és rajz teszi teljessé a kötetet, és a feladatok jelentős része a vizuális neveléshez is kapcsolódik, a tér- és színlátáson kívül a manuális készségeket is fejleszt. A viselkedéskultúra, az öltözködési szokások, az egészséges életre nevelés (egészséges táplálkozás) érdekében beiktatott feladatok pedig valóban teljessé teszik e rendhagyó és hiánypótló könyvet. Függeléként kivágható táblákat és megoldásgyűjteményt találhatunk, melyek kétségkívül megkönnyítik a munkafüzet használatát.

Szőcs Tibor azokra a tanárookra és idősebb diákokra is gondolt, akik szeretnék felfrissíteni és bővíteni ismereteiket az ókori görög kultúrával kapcsolatosan, vagy nem érzik elégségesnek tudásukat ahhoz, hogy a munkafüzet játékos feladatait diákjaikkal megoldják. Nekik készült az a szöveggyűjtemény, amely valójában többet rejt, mint amire a kifejezés utal. Nem csupán görög és magyar nyelven közölt szövegek találhatók benne ugyanis, ha-

nem kottával ellátott dalszövegek, ételreceptek és gazdag képanyag. Ezt a könyvet bárki haszonnal forgathatja a munkafüzet nélkül is, önálló kötetként is megállja a helyét azon olvasó kezében, aki az ókori Hellászt készülő megismerni. A szó legnagyszerűbb értelmében enciklopédiának nevezhetjük ezt a színes, gondolkodást serkentő és adatokat is bőségesen tartalmazó válogatást. A kötetben a munkafüzetben szereplő feladatok háttéranyagaként megtalálhatjuk a görög építészet és szobrászat, a vázafestészet és edénykészítés bemutatását, a görög-perzsa háborúk történetét, a görög viseletről, étkezésről, mitológiáról, irodalomról, kereskedelemről, színjátszásról, mértékegységekről, olimpiáról, zenéről és nővényekről szóló leírásokat, eredeti műrészleteket.

A szöveggyűjteményt olyan függelék egészíti ki, amelyben a szerző egy lehetséges tanmenet-javaslatot tár az olvasó elé; ennek segítségével a tanár sikeresen megszervezheti egy egész éven át tartó szakkör vagy tanóra minden lépését. *Szőcs Tibor* – aki ismeri az iskolák szűkös időkereteit, a tantárgyakkal kapcsolatos problémákat – azt is elképzelhetőnek tartja, hogy történelem-, irodalom- vagy rajzóra keretei között jusson némi idő a hellén kultúra segítségével az ember megismerésére. Úgy véljük, a NAT-ban szereplő „emberismeret” tanítása során is haszonnal forgatható lenne a két könyv, hiszen az emberrel kapcsolatos sok kérdés megválaszolható segítségükkel, igaz, meglehetősen sajátos módon. *Szőcs Tibor* könyveinek valódi hitelességét az adja, hogy 14 évnyi iskolai kísérletezés, tapasztalat áll megírásuk mögött, tehát a feladatokat nem csupán „megálmodta”, hanem gyermekekkel is kipróbálta. Talán a görög szavakat betűzgető vagy a világ hét csodáján megregőzött fiúkból és lányokból lesznek Földünk jövőbeni tudósai...

„Játsszunk Hellászt!” – hívogat a könyvek felirata. *Szőcs Tibor* valóban játékra hív, de a homo ludens mellett a bölcsesség, a művészet, a kíváncsiság, a kutatás emberben megbúvó területeit is célba veszi. A kihívásra, meghívásra és mindenfajta „hívásra” illik felelni. Mit válaszolhat a XX. század végének agyonhajszolt diákja,

ötleteiből kifogyott tanára, a problémák által szorongatott ember?

A magam nevében annyit mondhatok, hogy a sok érdekes ismeret mellett és a még több felesleges információ helyett, melyek felém áramlanak a világból, én bizony JÁTSSZANÉK HELLÁSZT!!

Szőcs Tibor: *Játsszunk Hellászt!* Calibra Kiadó, Budapest, 1996.

Ambrusné Kéri Katalin

A felnőttképzés tudománya¹

Az első összefoglaló munka a felnőttképzés tudományáról Magyarországon, magyarul 1937-ben jelent meg. Meglepő módon egy amerikai – *Vernon Hodge* – írta bölcsészdoktori értekezésésként a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. A könyv az Amerikai Egyesült Államok felnőttoktatását mutatja be ugyan, de egyrészt korának andragógiai alapjaira építve, másrészt önálló fejezetekben is tárgyalva a felnőttképzés tudományának eredményeit. Ily módon valóban összefoglaló munkává válik. (Az andragógiának ekkor már tág terű szakirodalma van, favoritja *Thorndike*, akinek meghatározó jelentőségű könyve, az *Adult Learning* mindössze kilenc évvel korábban, 1928-ban jelent meg.) Egyelőre nem találok a nyomát annak, hogy *Vernon Hodge* valamennyire is hatott volna a felnőttképzés hazai tudományosságára – holott a magyar neveléstudomány egyik előkelő egyetemi műhelyében dolgozott –, és nem találok nyomát a harmincas évek végén, de ezután még hosszú ideig a felnőttképzés tudományának sem Magyarországon: a tudománynak mint körülhatárolt, viszonylag autonóm

és szuverén módon szerveződő diszciplínának. A tudományosság részletei azonban lassan gyűlni kezdtek.

Három évtized múltán, 1968-ban aztán megjelent a magyar alapmű, *Durkó Mátyás* könyve, a *Felnőttnevelés és népművelés*. Jelentősége abban van, hogy áttekinti és összefoglalja, rendszerezi a felnőttképzésre vonatkozó tudományos eredményeket, mégpedig a lehető legtágabb nemzetközi összefüggések között, hozzájuk rendelve a még szerény, de mégsem jelentéktelen hazai részleteket. Ezzel *Durkó* szilárd és egyetemes alapjait vetette meg a felnőttképzés itthoni tudományosságának, s tudományelméleti-rendszertani helyét, saját belső szerkezetét meghatározva, életre hívta Magyarországon a felnőttképzés (felnőttnevelés, felnőttoktatás) viszonylag autonóm és szuverén módon szerveződő tudományát, amit ma már (nálunk és más országokban is) eléggé elfogadottan *andragógiának* neveznek. A kifejezés eredete a görög 'aner'-'androsz'=felnőtt férfi + 'ago' = vezetni. Felfedezhető a szóalkotás párhuzama a pedagógiával, amely gyermekvezetést jelent. Az and-

¹ A tanulmány az Országos Képzéstudományi Intézet és az Új Pedagógiai Szemle együttműködésében az OKI támogatásával jelent meg.